

Захворюваність на інфекційні дерматози в Україні в 2000–2023 роках

В. М. Волкославська, Ю. Б. Белостоцький
ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України».

Резюме. Зростання захворюваності на інфекційні дерматози в Україні обумовлене соціальними змінами, зокрема бойовими діями та міграцією населення, а також пандемією COVID-19. Це сприяє поширенню таких захворювань, як мікози, дерматофітози, короста та туберкульоз шкіри.

Мета: Дослідження змін динаміки захворюваності на інфекційні дерматози в Україні за період 2000–2023 років.

Результати: Виявлено тенденцію до зростання захворюваності на інфекційні дерматози, зокрема мікози стоп і дерматофітози, при цьому реєстрація корости зменшилась. Високий рівень поширення інфекцій шкіри зумовлений міграційними процесами та відсутністю достатньої статистики в регіонах країни.

Висновки: Необхідно підвищити увагу до клініки та профілактики інфекцій шкіри як в навчальних медичних закладах різного рівня, так і в інших навчальних установах, враховуючи вплив воєнних дій та міграції населення на здоров'я людини.

Ключові слова: дерматовенерологічні захворювання, інфекційні дерматози, мікози, дерматофітози, короста, туберкульоз шкіри, захворюваність, соціальні зміни, війна.

DOI: 10.33743/2308-1066-2024-3-19-21

Зростання захворюваності на інфекційні дерматози в країні пов'язано, насамперед, із великими соціальними змінами в українському суспільстві протягом періоду 2000–2023 рр, зокрема активним веденням бойових дій на території України і, як наслідок, значними міграційними процесами. Внаслідок російсько-української війни та пов'язаних із цим міграційних процесів населення України в 2024 р скоротилось до 35,8 млн осіб. за оцінкою МВФ, наявне населення України у 2021 році становило 41,0 млн осіб. У 2022 році воно скоротилося до 35,0 млн осіб, у 2023 році – до 33,2 млн осіб. За оцінкою ООН, станом на 19 серпня 2024 року кількість мігрантів з України у світі сягнула 6,739 млн осіб. Кількість переселенців в Україні становить понад 4,6 млн осіб. Найбільше внутрішньо переміщених осіб у Донецькій та Харківській областях. Свою роль відіграв і той фактор, що значна кількість українців протягом 2019–2021 рр. перехворіла COVID – 19, який погіршив загальний стан здоров'я населення [1].

Як показав досвід вивчення захворюваності населення у період після Першої та Другої світових війн, в період воєнних дій виявляли значну кількість хворих на інфекційні дерматози: дерматоікози, короста, туберкульоз шкіри [2, 3, 7, 9]. За даними деяких досліджень епідемії корости повторюються кожні 15 років [10].

Мета дослідження полягає у тому, щоб показати зміни динаміки захворюваності на інфекційні дерматози (мікози стоп, дерматофітози, короста, туберкульоз шкіри та ін.) в Україні за період 2000–2023.

Матеріали та методи

Проведено аналіз «Показників лікувально-профілактичної допомоги хворим шкірними і венеричними

захворюваннями в Україні» за період 2000–2023 роки з урахуванням інших джерел, що наводять аналіз динаміки захворюваності на інфекційні дерматози в світі та Україні.

Результати та їх обговорення

Інфекції шкіри у порівнянні з усіма іншими дерматозами з вперше у житті встановленими діагнозами за період 2000–2023 рр. мали найбільшу тенденцію до зростання. Інтенсивний показник на 100000 населення у 2000р. складав 1457, у 2010 р. – 1408,9, а в 2017 р. – 1039,5 (дані приблизні у зв'язку з тим, що не всі регіони України могли надати статистичні дані щодо захворюваності). Питома вага інфекцій шкіри серед усіх дерматологічних захворювань у 2000 р. складала 34,4%, у 2010 р. – 33,9%, в 2017 р. 28,2%.

Захворюваність на мікози стоп (інтенсивний показник на 100000 населення): у 2000 р. – 95,2, у 2010 р. – 93,6, у 2017 р. – 99,6, в 2023 р. – 69,3. Питома вага мікозів стоп серед усіх інфекційних захворювань шкіри була у 2010 р. – 2,2%, у 2017 р. – 2,7%.

Дерматофітози (інтенсивний показник) склали у 2000 р. 28,4, у 2010 р. – 37,5, в 2017 р. – 49,8, а в 2023 р. – 35,3. Питома вага дерматофітозів серед усіх інфекційних хвороб шкіри коливалась від 0,7% у 2000 р. до 0,9% у 2010 р., та 1,35% у 2017 р.

Короста у 2000 р. в Україні була зареєстрована у 80,2, в 2010 р., у 46,5 в 2017 р., у 19,2, а в 2023 р. у 10,8 на 100000 населення, що складала питому вагу у 2000 р. 1,9%, в 2010 р. – 1,1%, а в 2017 р. – 0,52%.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила коросту шкірним захворюванням, який є забутим паразитарним захворюванням, але є серйозною

проблемою для здоров'я в багатьох країнах і на сьогоднішній день нею страждає понад 200 мільйонів людей у всьому світі [10]. У розповсюдженні інфекційних дерматозів на даний час значну роль відіграють кровососучі членистоногі: клопи (постільний клоп), щурячі кліщі, що кусають людей і тварин [5]. На жаль, в статистичних звітах по регіонах України, починаючи з 2018 р., відсутні показники щодо інфекцій шкіри, atopічного дерматиту, контактного дерматиту.

В останні роки в Україні були зареєстровані свіжі випадки лепри та парші [4,8]. Тому медичні працівники повинні знати не тільки клінічні ознаки цих захворювань, а також терміни інкубаційного періоду та методи дезінфекції речей та хворих (табл. 1, 2).

Таблиця 1. Інфекційні дерматози та їх інкубаційний період

№	Хвороба	Інкубаційний період
1	Проказа (Лепра)	7 місяці-3-5 років
2	Парша (Фавус)	10-14 днів
3	Кон'юнктивіт	24-72 години
4	Епідермофітія	10-14 днів
6	Стафілодермія	4-10 днів
7	Туберкульоз шкіри	4-6 тижнів
8	Венеричні хвороби	2-5 днів, 21 день

В останні роки широке застосування для знищення членистоногих належить біологічним агентам-ентомопатогенам.

Згідно даних ВООЗ 1/3 населення країн світу інфікована мікобактеріями туберкульозу. Щорічно на туберкульоз хворіють до 9 млн людей. Туберкульоз шкіри становить приблизно від 1% до 1,5% усіх позалегенових проявів і часто супроводжується поліморфними ураженнями, включаючи папули, вузлики, бляшки, виразки, гуми та бородавчасті ураження. Розвитку туберкульозу шкіри, як вторинного процесу у хворих на туберкульоз внутрішніх органів, сприяють мікобактерії, що потрапляють у шкірні покриви разом з током лімфи та крові [11].

За даними дослідження Кутасевич Я.Ф., Маштакової І.О. [6] відбулось значне зростання занедбаних форм захворювання, а саме папулонекротичного туберкульозу та індуративної ерітеми Базена. Остання набула рис важкого перебігу за типом некротичного васкуліту.

Висновки

Необхідно підвищити увагу до клініки та профілактики інфекцій шкіри як в навчальних медичних закладах різного рівня, так і в інших навчальних установах, враховуючи вплив воєнних дій та міграції населення на здоров'я людини.

Таблиця 2 Види дезінфекції при різних заразних захворюваннях шкіри [12]

	Ступінь дезінфекції	Текуча	Формальдегідна з паром	Миття	Камерна
Проказа	C	+	+	+	+
Парша	B	+	-	-	-
Кон'юнктивіт	B	+	-	-	-
Епідермофітія	B	+	-	-	-
Стафілодермія	B	+	+	+	+
Туберкульоз шкіри	B	+	+1	+1	-
Венеричні хвороби	A	+	-	-	-

Список літератури

- Гриценко, Л., Дюжикова, О. Аналіз впливу коронавірусної інфекції на здоров'я людства: епідеміологічні дані, вакцинаційні стратегії, психологічний аспект, наслідки (огляд літератури). *Медицина сьогодні і завтра*. 2024. № 93(3). С. 23-33. doi: 10.35339/msz.2024.93.3.hrd
- Волкославська В.М. Інфекційні дерматози в Україні. Перспективи лікування. *Дерматологія та венерологія*. 2016. № 3. С. 75-76.
- Волкославська В.М., Унучко С.В. Сифіліс і віїни в ХХ-ХХІ століттях. *Лікарська справа*. 2022. № 1-2. С. 54-62. doi: 10.31640/2706-8803-2022-(1-2)-06
- Волкославська В.М. Рідкісні мікози: не забуваємо про паршу (favus). *Дерматологія та венерологія*. 2023. № 3. С. 25-26. doi: 10.33743/2308-1066-2023-3-25-26
- Кліщові інфекції: рекомендаційний список літератури / уклад. О.М. Довженко; ЗДМУ, наукова бібліотека. Запоріжжя, 2019. 6 с.
- Кутасевич Я.Ф., Маштакова І.О. Сучасний погляд на проблему туберкульозу шкіри. *Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія*. 2010. № 8 (37). С. 10-15
- Новожилова І.О. Як вплине війна в Україні на епідемічну ситуацію з туберкульозом: міркування фахівців. *Український пульмонологічний журнал*. 2024. № 2. С. 63-68. doi: 10.31215/2306-4927-2024-32-2-63-68
- Святенко Т.В., Калмыкова А.В., Рыбак Ю.В. Лепра: опис свіжого випадку в Україні. *Дерматологія та венерологія*. 2020. № 3. С. 39-43. doi: 10.33743/2308-1066-2020-3-39-43
- Томилін С.Я. Матеріали о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни. Харьков, 1924. 67 с.
- Gazi U, Taylan-Ozkan A, Mumcuoglu KY. Immune mechanisms in human Sarcptes scabiei (Acari: Sarcoptidae) infestations. *Parasite Immunol*. 2022. Jan;44(1-2): e12900. doi: 10.1111/pim.12900.
- Cutaneous Manifestations of *Mycobacterium tuberculosis*: A Literature Review / K.H. Nguyen, C.A. Alcantara, I. Glassman et al. *Pathogens*. 2023. № 12(7). p.920. doi: 10.3390/pathogens12070920.
- Krankenhaus hygiene Hygiene der Gesundheits- und Sozialeinrichtungen Herausgegeben / von: W. Weuffen, F. Oberdoester, A. Kramer unter Mitarbeit zahlreicher Autoren. 2., uberarbeitete und erweiterte Auflage, Johann Ambrosius Barth Leipzig, 1981.

References

- Hrytsenko, L., Diuzhykova, O. Analiz vplyvu koronavirusnoi infektsii na zdorov'ia liudstva: epidemiohichni dani, vaksynatsiini stratehii, psykholohichnyi aspekt, naslidky (ohliad literatury) [Analysis of the impact of coronavirus infection on human health: epidemiological data, vaccination strategies, psychological aspect, consequences (literature review)]. *Medytsyna sohodni i zavtra*. 2024;93(3):23-33. doi: 10.35339/msz.2024.93.3.hrd
- Volkoslavska V.M. Infektsiini dermatozy v Ukraini. Perspektivy likuvannia [Infectious dermatoses in Ukraine. Treatment prospects.]. *Dermatohiia ta venerohiia*. 2016;3:75-76.
- Volkoslavska V.M., Unuchko S.V. Syfilis i viiny v KhKh-KhKh1stoliitakh [Syphilis and wars in the 20th and 21st centuries]. *Likarska sprava*. 2022;1-2:54-62. doi: 10.31640/2706-8803-2022-(1-2)-06
- Volkoslavska V.M. Ridkisi mikozy: ne zabuvaiemo pro parshu (favus) [Rare mycoses: let's not forget about scabies (favus)]. *Dermatohiia ta venerohiia*. 2023;3:25-26. doi: 10.33743/2308-1066-2023-3-25-26
- Klishchovi infektsii: rekomendatsiinyi spysok literatury [Tick-borne infections: recommended reading list] / uklad. O.M. Dovzhenko; ZDMU, naukova biblioteka. Zaporizhzhia, 2019: 6 s.
- Kutashevych Ya.F., Mashtakova I.O. Suchasnyi pohliad na problemu tuberkulozu shkiry [A modern view on the problem of skin tuberculosis.]. *Klinichna imunohiia. Alerholohiia. Infektolohiia*. 2010;8(37):10-15
- Novozhylova I.O. Yak vplyne viina v Ukraini na epidemichnu situatsiiu z tuberkulozom: mirkuvannia fakhivtsiv [How will the war in Ukraine affect the tuberculosis epidemic situation: experts' opinions]. *Ukrainskyi pulmonohichnyi zhurnal*. 2024;2:63-68. doi: 10.31215/2306-4927-2024-32-2-63-68
- Sviatenko T.V., Kalmykova A.V., Rybak Yu.V. Lepra: opys svizhoho vypadku v Ukraini [Leprosy: description of a recent case in Ukraine]. *Dermatohiia ta venerohiia*. 2020;3:39-43. doi: 10.33743/2308-1066-2020-3-39-43
- Tomylyn S. Ya. Materialy o socialno-gigienicheskomo sostoyanii ukrainskoj derevni. [Materials about the social and hygienic condition of the Ukrainian village]. Kharkov, 1924:67 s.
- Gazi U, Taylan-Ozkan A, Mumcuoglu KY. Immune mechanisms in human Sarcptes scabiei (Acari: Sarcoptidae) infestations. *Parasite Immunol*. 2022. Jan;44(1-2): e12900. doi: 10.1111/pim.12900.
- Nguyen K.H., Alcantara C.A., Glassman I. et al. Cutaneous Manifestations of *Mycobacterium tuberculosis*: A Literature Review/ *Pathogens*. 2023;12(7):920. doi: 10.3390/pathogens12070920
- Krankenhaus hygiene Hygiene der Gesundheits- und Sozialeinrichtungen Herausgegeben / von: W. Weuffen, F. Oberdoester, A. Kramer unter Mitarbeit zahlreicher Autoren. 2., uberarbeitete und erweiterte Auflage, Johann Ambrosius Barth Leipzig, 1981.

INCIDENCE OF INFECTIOUS DERMATOSES IN UKRAINE FROM 2000 TO 2023**Volkoslavka V. M., Belostotskyi Yu. B.***SE «Institute of Dermatology and Venereology of the NAMS of Ukraine»*

Abstract. *The increase in the incidence of infectious dermatoses in Ukraine is attributed to social changes, including military actions, population migration, and the COVID-19 pandemic. These factors have contributed to the spread of diseases such as mycoses, dermatophytoses, scabies, and skin tuberculosis.*

To study the changes in the dynamics of the incidence of infectious dermatoses in Ukraine during the period from 2000 to 2023.

Results. *A trend of increasing incidence of infectious dermatoses was observed, particularly mycoses of the feet and dermatophytoses, while the registration of scabies decreased. The high prevalence of skin infections is caused by migration processes and a lack of sufficient statistical data in the country's regions.*

Conclusions. *There is a need to increase attention to the clinical management and prevention of skin infections both in educational medical institutions of various levels and in other educational establishments, taking into account the impact of military actions and population migration on human health.*

Keywords: *dermatovenereological diseases, infectious dermatoses, mycoses, dermatophytoses, scabies, skin tuberculosis, morbidity, social changes, war.*

Відомості про авторів:

Волкославська Валентина Миколаївна – доктор мед. наук, ст. н. с., завідувачка відділу науково-аналітичної роботи в дерматовенерології, ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України», м. Харків

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6341-2024>

Белостоцький Юрій Борисович – в. о. м. н. с. відділу науково-аналітичної роботи в дерматовенерології ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України», м. Харків

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8606-8318>